

Pretoriana

JOERNAAL VAN DIE PRETORIA HISTORIESE VERENIGING

JOURNAL OF THE PRETORIA HISTORICAL SOCIETY

R8,00

*** Die
sluipmoordanslag
op die lewe van
Paul Kruger**

*** Tommy Crean,
VC, DSO -
'n onverskrokke
ler**

*** The Hobby of
Kings a 100 years
old in Pretoria**

*** Shepstone's
Escort into Pretoria**

*** Brooklyn se
straatname**

Pretoriana

No 110

November 1997

Inhoud

Bestuur/ Executive	2
Redaksioneel/Editorial	3
Die Sluipmoordaanslag op die lewe van President Paul Kruger	4
Shepstone's 26 Policemen - A Ceremonial escort to a friendly envoy	10
Die onverskrokke Ier, Tommy Crean, VC, DSO	13
Die verhaal van Brooklyn en die name van die voorstad se strate	20
The Hobby of Kings Celebrates its Centenary in Pretoria ...	24
The Ancestors of Pretoria's founder were German shoemakers and farmer	29

Pretoria
Historiese Vereniging/Historical Society
Bestuur 1997/98 Executive

Voorsitter: Generaal H de V du Toit : Chairman
Onder-Voorsitter: Meneer Willem Punt: Vice Chairman
Sekretaris/Tesourler: Mnr Frans Mohr: Secretary/Tresurer
Nuusbrief: Mnr Eric Bolsman: Newsletter
Toere & Funksle: Mnr Anton Jansen: Tours & Functions
Navorsing: Me A Lugtenburg: Research
Kultuurontwikkeling: Me Dirkie Offringa: Culture
Development
Pretoriana: Mnr Anton van Vollenhoven: Pretoriana
Metropolitaanse Raad: Rdl Piet Olivier: Metropolitan
Council
Stadsraad: Rdl Karel Swanepoel: City Council

This edition of PRETORIANA was prepared by:
Hierdie uitgawe van PRETORIANA was voorberei deur:
H.P.Laubscher

Redaksioneel/Editorial

Die Pretoriana wat u nou ontvang lyk anders as die een waaraan u oor die afgelope aantal jare gewoonnd geraak het.

In die afgelope maande het daar 'n bewindsoorname by die Pretoria Historiese Vereniging geskied. In die stadium is daar 'n waarnemende bestuur wat 'n waarnemende redakteur gevra het om hierdie uitgawe voor te berei. Daar kan dus in die stadium geen sprake van lang termyn beleid en beplanning wees nie.

Dit is nogtans 'n geleentheid vir die lede om te besluit of hierdie uitgawe met sy klem op korter stories wat meestal populêr geskryf is byval vind.

Pretoriana behoort aan die lede en dit is die lede se reg (plig?) om te sê waarvan hulle hou en wat hulle wil hê. U word dus nou genooi om, al is dit slegs met 'n enkele reël op 'n poskaart u mening uit te spreek. U mening sal aan die bestuur en aan 'n toekomstige redakteur die leiding bied oor die rigting wat ingeslaan behoort te word.

* * * * *

In March next year the Pretoria Historical Society will celebrate its 50th anniversary.

While we will celebrate the past, there is also an opportunity to look at the future. There is a strong movement to have a relook at South Africa's history. Our society have a duty to take cognisance of this and to also have a relook at the history of Pretoria.

This does not imply that we have to rewrite the history of our city. It does imply, however, that we will have to ask the question whether our society have always given a balanced look at our town's history.

Such an exercise must not be seen as a condemnation of the work of those who went before us, but as an opportunity to do it.

Die Sluipmoordaanslag op die lewe van President Paul Kruger

Sluipmoordaanlae op die lewens van politieke leiers was tot nog toe in Suid-Afrika die uitsondering. Gedurende die negentiende eeu was daar in 1828 die suksesvolle aanslag op die lewe van Tsjaka die koning van die Zoeloes in 1840 die sluipmoord op sy opvolger Dingaan.

Gedurende die twintigste eeu was daar die twee aanslae op die lewe van dr H F Verwoerd, eerste minister van die Republiek van Suid-Afrika. In 1960 is hy op 'n kort afstand by die Randse Skou in die gesig geskiet. Hierdie aanslag het hy oorleef, maar nie die aanslag met 'n dolk in die Volksraad in 1966 nie.

'n Vyfde sluipmoord poging in die Suid-Afrikaanse geskiedenis is bitter min oor bekend. Dit is die aanslag wat gemaak was op die lewe van president Paul Kruger.

Toe die president Kruger gedurende September 1900 die grens tussen die ZAR en Mosambiek oorgesteek het, was H C (Manie) Bredell een van die lede van sy persoonlike personeel. Bredell was in daardie stadium die waarnemende kommissaris van Polisie van die ZAR.

Wat Bredell se bedoelde rol by Kruger was, is nie duidelik nie. Die rol wat hy wel vervul het, was die van lyfwag en assistent tot Kruger se persoonlike sekretaris, Frikkie Eloff.

Bredell was betrokke by drie uiters omstrede dokumente om die persoon van Kruger. Die eerste was Kruger se sogenaamde outobiografie wat hy saam met Piet Grobler geskryf het. Die tweede was Kruger se veronderstelde laaste boodskap aan sy

volk wat hy saam met dr W J Leyds bekook het en laastens 'n dagboek wat hy gehou het van sy tydperk in diens van Kruger.

Die oorspronklike dagboek van H C Bredell word in vyf boekdele in die Transvaalse Argiefbewaarplek in Pretoria bewaar (A.413). In 1972 is die manuskrip deur die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing in Pretoria uitgegee nadat dit deur A G Oberholster versorg is.

In die dagboek skryf Bredell onder die datum van 15 April 1901 onder andere:

Bij ons aankomst hier (dit was op 7 April 1901 dat Kruger en sy gevolg in Hilversum aangekom het) heeft een Hollander getracht een aanslag op President te maken, maar gelukkig niet geslaagd. De Commissaris van Politie was hier om mij te zien daaromtrent. Heb nu dag en nacht politie om "Casa Cara".

Kruger was in daardie stadium 'n hoogs nuuswaardige internasionale persoonlikheid. Buite Brittanje is hy gesien as die verpersoonliking van 'n klein volkie van Afrika wat op 'n onbillike manier deur 'n imperiale mag in 'n oorlog gedompel is.

Tog het die aanslag op Kruger se lewe geen aandag in die pers gekry nie. Ook maak nie een van Kruger se biograwe hiervan melding nie.

Daar is 'n paar moontlike verduidelikings vir hierdie kinkel in die historiese kabel om Kruger. Die eerste is dat die aanslag 'n verbeeldingsvlug van Bredell was en dat dit nooit plaasgevind het nie.

Daar is heelwat omstandigheidsgetuienis wat so iets meer as net 'n moontlikheid maak. Eerstens is dit bekend dat Bredell lig met die waarheid omgegaan het. So het hy lank volgehou dat Kruger se laaste boodskap aan sy volk deur die voormalige president self nagesien en goedgekeur is.

Oor die dokument se geldigheid was daar uit die staanspoor groot twyfel. Wat die vermoede dat Kruger geen inspraak in die dokument gehad het nie laat ontstaan het, was dit feit dat daar nêrens 'n verwysing na God en Sy almag was nie. Kruger het nie eens 'n brief geskryf sonder om God te erken nie.

Leyds, wat agnosties was, het nie Kruger se kinderlike geloof in die almag van God oor die lotsbestemminge van nasies gedeel nie. Hy het, sonder dat Bredell daarvan bewus was, op die oorspronklike dokument 'n nota gelaat:

Hiervan mag tijdens mijn leven geen gebruik gemaakt worden tenzij met mijn uitdrukkelijke toestemming. W J L.

In 1936 het hy in 'n brief aan F V Engelenburg geskryf:

Ik heb de woorden met opzet neergeschreven om ze te doen gelden als opwekkend woord en als agitatorisch middel in den nationale strijd die het Afrikaansche volk nog voor den boeg had. En als zoodanig doen ze nog altijd dienst en hebben uitwerking omdat ze uit den mond komen van Krüger. Word het echter algemeen bekend dat het eigenlijk niets Krügers woorden zijn, doch de mijne, dan zal er veel minder aandacht aan worden besteedt; ge zult dat niet kunnen ontkennen. En dat zal verslappend werken, het tegendeel van waarnaar ik streefde en nog streef.

Leyds gaan dan voort en verontskuldig homself:

De woorden die ik heb neergeschreven heb ik zoo gekozen omdat ze, naar ik meende, uitdrukking gaven aan wat in Krüger omging. Het was dus een uiting van eenheid die bestond uit twee samewerkende perzonen.

Bredell, wat Kruger in sy laaste jare in Europa bygestaan het, het welwetend dat Leyds besig was met 'n afskuwelike en verfoeilike daad van volksbedrog, steeds volgehou dat Kruger die dokument met die uitsondering van 'n enkele sin goedgekeur het!

Die Leyds dokument het onder andere die volgende woorde bevat:

Want wie zicht een toekomst scheppen wil, mag het verledene niet uit het oog verliezen.

Daarom: zoekt in het verledene al het goede en schoone dat daarin te ontdekken valt; vormt daarna Uw ideaal en beproeft voor de toekomst dat ideaal te verwesenlijken.

Leyds se biograaf, Lydia van Niekerk, verdedig hom lammerig met:

Leyds het nie gevoel dat daar ... 'n valsheid begaan is nie.
[**Kruger se regterhand.** p 329]

Kruger se laaste testament was egter nie die eerste keer dat Bredell sy vertrouensposisie by die sterwende ou strydros skaamteloos misbruik het nie. Hy was ook die man wat saam met Piet Grobler verantwoordelik was vir die skryf van die sogenaamde *Gedenkskrifte van Kruger*.

Hierdie boek was veronderstel om 'n outobiografie van Kruger te wees. Die werk metode wat hier gevolg sou word was dat Bredell met Kruger sou praat oor sy lewe en die onderhoude dan sou neerskryf. Hy sou die notas dan aan Piet Grobler deurstuur wat op sy beurt die manuskrip persklaar sou maak.

Uit sy dagboek is dit duidelik dat Bredell bitter min onderhoude met Kruger gevoer het. Die notas wat hy aan Grobler gevoer het, was sy eie. Die gevolg was dat die boek uiteindelik soveel onakkuraathede bevat het, dat dit as outobiografie vandag min werd is.

Van Bredell kan gesê word dat hy 'n bitter ongeloofwaardige getuie van groot tye was. En dit is bitter jammer aangesien hy die een persoon was wat werklik na aan president Kruger oor sy laaste lewensjare was.

Dit bring ons dan terug by die dagboek van Bredell en die vraag of die verhaal van die onsuksesvolle sluipmoordaanval op Kruger ook aan sy verbeelding toegeskryf moet word en dus daargelaat moet word.

So reeds aangedui is daar 'n groot klomp omstandigheidsgetuie wat so iets sal ondersteun.

Daar is egter ook 'n anderkant van die saak.

Waar die **Kruger Gedenkskrifte** en **Kruger se Politieke Testament** twee dokumente was wat vir die openbare oog geskryf was, was dit nie die geval met sy dagboek nie. Die dagboek het Bredell gehou vir homself (en moontlik as kladjournaal vir 'n toekomstige boek). Die bedoeling was beslis

nie, en hieroor kan weinig twyfel wees, dat die dagboek 'n openbare dokument moes word nie.

Sou Bredell dan so 'n kompulsiewe leuenaar wees dat hy selfs in sy privaatdokumente nie fiksie en feite van mekaar kon onderskei nie?

Hierop moet in alle billikheid negatief geantwoord word. Bredell het na sy terugkeer na Suid-Afrika tot in 1926 in die polisie gedien en met die rang van luitenant-kolonel in die posisie as assistent-kommissaris uitgetree. Sy rekord in die polisie was onbesproke en dit is te betwyfel of dit die geval sou wees indien hy 'n ernstige sielkundige probleem sou gehad het.

Miskien moet daar in 'n meer positiewe lig na Bredell gekyk word. In sy sameswering met Leyds oor **Kruger se Politieke Testament** het hy waarskynlik, soos Leyds, geglo dat hulle in belang van die Afrikanervolk opgetree het.

Dat daar nou na 93 jaar baie krities na hulle optrede gekyk word en dat hulle arrogant en verwaand was, is seker. Hierdie aanklagte moet egter meer voor die deur van Leyds as die van Bredell gelê word.

Bredell het waarskynlik uit 'n misplaaste lojaliteit teenoor Leyds met sy leuen volgehou. Toe die egosentriese Leyds besluit om te bieg, het dit hom min geskeel of Bredell daardeur in 'n verleentheid gestel sou word.

In die dagboek maak Bredell dit op 'n paar plekke baie duidelik dat hy glo dat Kruger hom onderbetaal en dat die idee van die **Kruger Gedenkskrifte** 'n poging was om die wanbalans reg te stel. Bredell maak ook by 'n paar geleenthede die opmerking dat Kruger nie meer alles kan onthou nie.

Leyds is meer reguit as hy sê dat Kruger kort na sy aankoms in Europa *Homo Fini* was.

Ek glo nie dat dit vergesog is om te beweer dat Bredell en Grobler die beste bedoelings gehad het om Kruger deur onderhoude sover te kry om sy lewensgeskiedenis te vertel nie. Die waarheid is egter dat Kruger nie dit kon doen nie. Bredell wat verlief was op Kruger se kleindogter Nettie Eloff en met haar wou trou, het geld bitter nodig gehad.

In plaas van om die hele projek af te gelaas het Bredell sy eie kennis by die bietjie wat hy uit Kruger kon trek gevoeg. Grobler was waarskynlik onbewus van die ware toedrag van sake. Vandag is dit gemene saak dat die poging nie 'n sukses was nie.

Dit bring ons terug na Bredell se aantekening oor die sluipmoordpoging op Kruger.

Ek glo dat ons Bredell kan glo. Daar was so 'n poging. Bredell maak in sy dagboek melding van nog twee geleenthede waar hy mense by Kruger verwyder het. Die een was 'n kranksinnige Hollander en die ander twee Duitse onderwysers wat Kruger bewonderaars was.

Ek wil verder die raaskoot waag dat die hele voorval so stil as moontlik gehou is uit vrees dat indien dit wel aan die groot klok gehang word, Nederland Kruger as 'n te groot veiligheidsrisiko sou beskou en hom sou vra om die land te verlaat. Met die deure reeds toe in Duitsland kon Kruger beswaarlik bekostig om ook in Nederland weggewys te word.

Die groot jammerte is dat Bredell nie meer besonderhede oor die voorval verskaf nie. Die moontlikheid dat die volle verhaal ooit aan die lig sal kom is werklik skraal.

Shepstone's 26 Policemen - a ceremonial escort to a friendly envoy

The mission of Sir Theophilus Shepstone from Natal which arrived in Pretoria on 22 January 1877 is well-known. He was accompanied by a young Rider Haggard, a handful of officials and 26 policemen. Shepstone and Haggard need no further introduction, but who were the policemen and what was their role?

Unrest amongst the subjected Black peoples of Natal occurred frequently, notably the resistance of the Chief Langalibalele in 1874. That led to the formation of the Natal Mounted Police in the same year. It was a para-military force, commanded by Major J G Dartnell, a hard-bitten veteran of the Indian Mutiny, and was partly modelled on the Frontier Armed and Mounted Police (later the Cape Mounted Riflemen) of the Cape Colony. Within a few years the Natal Mounted Police won recognition as a well-disciplined, smart force with a strong *esprit de corps*.

When Shepstone was appointed as Special Commissioner to the Transvaal Republic he was ostensibly a friendly envoy. The escort he required - sanctioned by the Governor of Natal - was intended to add a ceremonial touch to his visit, to give it dignity and impress onlookers.

The young man selected to command the detachment was Sub-Inspector Frederick Lushington Phillips, aged 22. He was the son of Sir Henry Phillips, a judge of the Natal Supreme Court.

The Police escort consisted of a sergeant, four corporals, a trumpeter and nineteen troopers. It assembled at Escurt on 13 December 1876 and then proceeded to Newcastle to await Sir Theophilus. The entourage set off for the Transvaal on 28 December.

Otto Schwikkard, a Natalian lad of 16 who was living at Standers Drift (later Standerton) was a witness of the arrival of the Special Commissioner and his retinue at the border on 9 January 1877. He was impressed by the smartly turned out escort with their blue helmets, black uniforms and well-groomed horses.

He soon made friends among them, especially with Trumpeter Knott. Much to his delight Shepstone arranged for him to accompany the party. Although still a stripling, Schwikkard had already served in the recent Boer campaign against Sekhukhune and being a fluent Dutch speaker could assist Shepstone as a translator.

The cavalcade went on its way unhindered and eventually camp was pitched on Market Square in the heart of Pretoria. Schwikkard was busy as his tasks included the collection of supplies for the escort and their horses.

The NMP escort certainly had a ceremonial rôle in Shepstone's entry into Pretoria and was present on 12 April 1877 when the British flag was hoisted at the anneation. They also provided the mounted escort for Shepstone when he was sworn in as Administrator.

At the same time they had to be prepared for active resistance so armed guards were posted around Shepstone's residence and the small force was under arms on the day of annexation in case of trouble.

After the annexation a larger military presence was needed so the 13th Regiment marched up from Pietermaritzburg and were in Pretoria by 24 May when Queen Victoria's birthday was celebrated.

Sub-Inspector Phillips and his men had completed their special assignment. Shepstone wrote to Phillips thanking him warmly for his "ready cheerfulness" and the praiseworthy conduct of the escort. The band of the 13th Regiment played the police detachment out of Pretoria and three weeks later, after six months absence, they were back in their barracks at Pietermaritzburg.

For these Natal policemen it had probably been a pleasant diversion. Far more testing times for many of them lay ahead.

the Anglo-Zulu War, at the battle of Isandhlwana in 1879, 26 men of the Natal Mounted Police were killed, but only one of the dead, Trooper Pleydell, had been in the Pretoria escort.

Another member of that detachment, Trooper Sparks, escaped from the carnage.

Sub-Insepector Phillips had long service before him that involved the Anglo-Zulu War, the Transvaal War (Schuinshoogte), the Basuto War and the South African War of 1899 - 1902. He retired in 1904 and became President of an "Association of Past and Present Members of the Natal Mounted Police and Natal Police" in 1910.

The occupation of German South West Africa in 1915 brought him back to temporary active service.

The Natal Mounted Police underwent various organisational changes until after Union the unit was merged into the South African Mounted Rifles in 1913.

At the start of his distinguished military career General Dan Pienaar was a recruit in the Natal Mounted Police when he enlisted as a trooper on 27 November 1911.

- Arthur Davey

References:

- Clarke, Lieutenant-Colonel W J: *My Career in South Africa*. Unpublished typescript in the Natal Archives, c 1933
- Holt, H P: *The Mounted Police of Natal*. London, 1913.
- Morris, D R: *The Washing of the Spears*. London, 1966.
- Natal's Who's Who* 1906.
- Tylden, Major G: *The Armed Forces of South Africa*. Johannesburg, 1954.
- Wood, Major A A: *Natal Past and Present: A History of the Natal Mounted Police 1874 - 1894 ...* Ilfracombe, Devon, 1962.

Die Onverskrokke Ier, Tommy Crean, VC, DSO

Verhale van dapperheid in die aansig van die dood is vir my altyd aangrypend. Dit is egter eers wanneer die storie vertel word van die mense agter hierdie verhale, dat jy besef dat ons almal tog nie eenders is nie.

Gedurende die Anglo-Boereoorlog is die Victoria Cross (VC), die hoogste Britse dekorasie vir dapperheid, 78 keer toegeken. Van hierdie verhale is daar een wat uitstaan. Dit is die storie van Tommy Crean, die eksentrieke Ier van Boksburg.

Tommy het in 1894 vir die eerste keer die kollig op hom getrek. Hy was toe net 20 jaar oud en 'n mediese student toe hy gekies is om vir Ierland in die destydse vier-nasiereeks op die rugbyveld as 'n voorspeler te verteenwoordig.

In die jaar se toetswedstryde het hy soos 'n begeesterde te kere gegaan en 'n groot rol daarin gespeel dat Ierland vir die eerste keer in die geskiedenis die *Tripple Crown* kon wen.

Tommy Crean en Suid-Afrika se paaie het twee jaar later, in 1896, vir die eerste keer gekruis. Tommy, toe reeds gekwalifiseer as mediese dokter, was lid van die Britse Eilande se span onder die aanvoering van John Hammond wat in Suid-Afrika kom toer het.

Hammond was ten tye van die toer reeds 36 jaar oud en selfs vir daardie jare klein vir 'n voorspeler. Hy het net 1,69 meter in sy sokkies gestaan en die skaal op 'n skamele 71 kilogram getrek.

Crean het Hammond verdwerg. Hy was 1,90 meter lank en het tydens die toer 98 kilogram geweeg. Die einde van die storie was dat Tommy in al die toerspan se wedstryde op die toer gespeel het en die span boonop in 14 van die wedstryde aangevoer het.

As kaptein het Tommy hom nou nie juis aan konvensie gesteur nie. Voor die toerspan se eerste wedstryd teen die Westelike Provinsie het Cecil Rhodes, wat die toer uit sy eie sak geborg het, die besoekers genooi om middagete op sy landgoed Grootte Schuur te kom geniet.

Toe die span by Rhodes aankom het die oujongkêrel-mijoenêr sy beste voet as gasheer voorgesit. Crean was vinnig om te sien dat die vonkelwyn van die beste was wat Frankryk nog geproduseer het.

Niemand kon Crean ooit daarvan beskuldig dat hy stadig van begrip was nie. Hy het sy verantwoordelikhede as kaptein vir die dag ook besef. Gou het hy die spelers wat die middag teen die Westelike Provinsie sou speel bymekaar geroep.

"Julle weet ons speel vanmiddag teen 'n sterk span. Die meeste van julle sal egter in julle lewens nooit weer die geleentheid kry om julle lippe aan sulke sjampanje te sit nie. Kom ons hou matigheid voor oë. Die ou wat meer as ses bekere sjampanje drink is in die moeilikheid." Met die draai hy in sy spore om en vul sy eerste beker tot oorloep toe.

Die einde van die storie was dat die Britse Leeus die middag gelykop teen die Westelike Provinsie gespeel het. Die telling was 0 - 0. Later op die toer was daar weer 'n wedstryd teen die WP. Sonder 'n besoek aan Rhodes en Grootte Schuur se wynkelder het die besoekers die herontmoeting 32 - 0 gewen!

Aan die einde van die toer het Tommy Crean en sy spanmaat Robert Johnston in Suid-Afrika agtergebly. Die ongetemde atmosfeer van die goudvelde het hulle bekoor.

Tommy het op Boksburg vir hom 'n praktyk geopen en gou 'n legende aan die Oos-Rand geword. Een aand is een van die mynwerkers in 'n geveg in 'n kroeg beseer. Die volgende oggend, toe die alkoholvlak begin daal het, het die man besluit dat hy maar by die dokter 'n draai moet gaan maak.

Toe die arme man by die spreekkamer, wat in Tommy se huis was, aankom, was die ler nog besig om te skeer.

Die mynwerker het aan die voordeur geklop. Toe hy geen antwoord kry nie, het hy in 'n oomblik van totale onbesonnenheid self die voordeur oopgemaak en hom ingelaat.

Toe hy die dokter nie in die spreekkamer kry nie, het hy van kamer tot kamer begin soek totdat hy vir Tommy in sy slaapkamer met net 'n handdoek om die middel en 'n langlem skeermes in die hand voor 'n staanspeel aangetref het waar die dokter besig was om te skeer.

Tommy het in die speiel die vreemdeling in sy kamer gewaar. Sonder om vrae te vra het hy omgeswaai en op die verskrikte indringer afgestorm. Die mynwerker het ter stond van sy beserings vergeet en die hasepad gekies.

Tommy was nie van plan om die man so lig daarvan te laat afkom nie. Hy het hom nie net by die voordeur uitgejaag nie, maar hom ook in die straat af gevolg. In daardie stadium het die handdoek om sy middel reeds losgeraak en afgeval.

Vir die Boksburgers wat die oggend vroeg opgestaan het, het die ongewone gesig op hulle gewag van hul dokter wat poedelnakend met 'n skeermes wat hy dreigend bo sy kop rond geswaai het, al swetsend een van hul vriende die hoofstraat af jaag.

Toe die oorlogswolke in 1899 oor die Transvaal begin saampak het, was Tommy in die moeilikheid. As 'n ler het hy geen besondere voorliefde vir die Engelse gehad nie. Hierdie was egter 'n oorlog wat hy vir geen geld ter wêreld wou misloop nie.

Toe sy ou rugbyspanmaat, Robert Johnston hom nader, sluit hy hom toe saam met 'n klomp mynwerkers en uitlanders by die Imperial Light Horse aan.

Die aansluiting was nie sonder voorwaarde nie.

Die gebruik was dat 'n gekwalifiseerde dokter wanneer hy aansluit 'n tydelike kommissierang ontvang het en dat hy dan onder die vlag van die Rooi Kruis ontplooi word. Dit was egter waarvoor Tommy die oorlog wou meemaak nie. Hy wou gaan veg. In die voorste loopgrawe. Niks anders sou sy lerse bloed tevrede stel nie.

Robert Johnston het 'n kommissierang aanvaar. Tommy was egter vasbeslote om as manskap Crean die oorlog in te gaan. Hy het net een vrees gehad. Dit was dat daar dalk êrens aksie sou wees wat hy kon misloop.

Johnston het gou geleer dat om sy ou vriend as onderdaan te hê nie 'n ongekwalifiseerde bate was nie. Nadat die Imperial Light Horse in Pietermaritzburg saamgetrek het vir hul laaste opleiding is alle verlof ingetrek.

Die laaste aand voordat die regiment na die Natalse front sou vertrek, het Tommy se begeerte om vir oulaas die stad binne te vaar en te gaan kroegkruip net teveel geword. Op parade, voor die ander troepe, vra hy toe van Luitenant Johnston verlof vir die aand.

"Geweier, manskap Crean," kom Johnston se formele antwoord.

"Luitenant Johnston, mag ek u dalk in u tent spreek? Alleen?"
kap Crean terug.

Oor wat presies in die tent tussen die twee gebeur het, is daar verskillende weergawes. Die volgende is die mees algemene.

"Bob, wat de joos is jou probleem? Weet jy wie ek is? Ek is Tommy Crean - jou rugbykaptein. Los nou jou nonsens. Ek wil in die dorp gaan drink," het Crean losgebars.

"Tommy, Tommy, jy weet wat die regulasies is," het Johnston sy vriend probeer kalmeer.

"Na die duiwel met regulasies. Ek gaan dorp toe. Het ek jou verlof of gaan ek daarsonder?."

"Nou goed dan, Tommy," het Johnston moedeloos toegegee.
"Trek net jou uniform uit. Ek wil nie hê die plaaslike mense moet sien jy is 'n lid van die Imperial Light Horse as jy in 'n geveg betrokke raak nie."

Die volgende oggend het Tommy Crean met 'n allemintige babalaas doodgelukkig na die front vertrek.